

*Др Марија Салма, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду*

ЧИЊЕНИЦЕ КАО ПРЕДМЕТ ДЕКЛАРАТОРНЕ ТУЖБЕ*

Сажетак: *Наш Закон о њарничном њосиујуку у суштини њрихваиа оишије усвојене сѡавове евројске лиѡераијуре и националних закона из ове обласии. То је ѡре свеиа ѡако у ѡољеду уѡврђивања ѡравних ѡишиања као ѡредмеиа деклараторној уѡврђења, ѡј. уѡврђивања од сѡране суда ѡосиојања или не ѡосиојања некој ѡрава или ѡравној односа, као и у ѡољеду уѡврђивања ауѡеничиносии исѡраве. Решење нашеј ЗПП-а да се деклараторном ѡужбом може ѡражисии и уѡврђивање од сѡране суда ѡовреда ѡрава личносии, али и ѡосиојање или не ѡосиојање чињеница, одсиуја од евројске ѡеорије и законских ѡравила.*

Кључне речи: *Право или ѡравни однос, ѡовреда ѡрава личносии, истиинијосии исѡраве, чињенично уѡврђење.*

I

Опште усвојено становиште класичне процесне доктрине: предмет деклараторног захтева може бити принципијелно- правно питање а чињенично, само изузетно

У домаћој и иностраној процесној доктрини је опште прихваћен став да су деклараторни захтеви такви, којима се тражи да суд утврди постојање или не постојање неког права или правног односа. По том традиционалном ставу чињенично питање не спада у домен деклараторног захтева. Једини изузетак се односи на утврђивање истинитости или неистинитости неке исправе. Подношењем тужбе са оваквим предметом тужилац прак-

---

* Рад је резултат истраживања на пројекту Теоријски и практични проблеми у стварању и примени права (ЕУ и Србија) Универзитета у Новом Саду, Правног факултета у Новом Саду.

тично тражи правноснажно осигурање доказне вредности исправе. Суд се тада ограничава само на испитивање аутентичности потписа. Међутим, важећи Закон о парничном поступку(ЗПП), је унео нову одредбу према којој се деклараторном тужбом може тражити и утврђивање повреде права личности али и утврђивање постојања или не постојања чињеница ако је то предвиђено законом или другим прописом.¹

II

Примери решења из упоредног цивилног процесног права

Анализирајући процесне системе неких суседних земаља (*Рејублике Словеније, Рејублике Хрвајске, Рејублике Срјске, Рејублике Црне Горе*), у овој области установили смо да у предмет деклараторног тужбеног захтева није укључено утврђивање њостојања или нењостојања чињеница, на начин како је њо предвиђено у нашем ЗПП-у. Сви анализирани законски текстови предвиђају да тужилац може у тужби за утврђење тражити да суд само утврди постојање односно непостојање неког права или правног односа или истинитост односно неистинитост неке исправе.²

Мађарска лињератури стоји на становишту да предмет деклараторне тужбе може бити само утврђивање постојања или не постојања права или правног односа. Изузетно, предмет тужбеног захтева може бити и чињенично питање везано за утврђивање истинитости или неистинитости исправе. Услов је, „неопходност правне заштите“, заправо правни интерес тужиоца у процесу утврђивања.³

У *аустријском њраву и лињератури*, изричито се говори да се тужба за утврђење може поднети ради утврђивања постојања права или правног односа. Изузетак чини утврђивање истинитости или неистинитости исправе. Нису подобне за утврђење чињенице, као што је стање пута у време саобраћајне несреће, одређене правне особине чињеница, на пр. да одређено понашање повлачи настанак дуга, правна квалификација једног правног односа, правни односи који још постоје у време усмене расправе суда прве

---

¹ В чл.194. Закона о парничном поступку Србије,Службени гласник Србије, бр.72. од 28. септембра 2011.

² В. чл. 187. Закона о парничном поступку Републике Хрвајске SL. SFRJ4/77 I даље, као и NN 26/91, 34/91,53/91,91/92,58/93,112/99,88/01,117/03; чл. 188. Закона о парничном поступку Црне Горе, Службени лист RCG бр.22/2004 и 76/2006.; чл.54. Закона о парничном поступку Републике Српске, Службени гласник Републике Српске бр.58/03 од 17. 07 2003.; чл. 181. Закона о правдном поступку Републике Словеније, Урадни лист бр. 73/07., 47/09.

³ В. Kengyel Miklós, Magyar Polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2006, стр.214. тач. 381.

инстанце, допуштеност или противност добрим обичајима, неутужива права, апстрактна правна питања.⁴

То што је предмет тужбеног захтева у анализираним правним системима постављен на потпуно идентичан начин, правда се чињеницом да се оваква тужба и иначе може поднети само када је то *йосебним йројисима йредвиђено*, када *йужсилац има йравни инйерес* да суд утврди постојање односно непостојање неког права или правног односа или истинитост односно неистинитост неке исправе, *йре досйелосйи захйева за чинидбу* из истог односа или када *йужсилац има друји йравни инйерес* за подизање такве тужбе.⁵

III

Ставови (врховне) судске и уставно судске праксе

Врховни касациони суд Србије заузимајући правни став у поступку решавања спорног правног питања је у својој новијој пракси, насталој после измене одредаба ЗПП-а о предмету деклараторног захтева, констатовао да *није дозвољена йужба за уйврђење*, којом потрошач (купац) у спору против испоручиоца (продавца) електричне енергије, *захйева да се уйврди* да испоручилац нема право да од потрошача наплати одређени новчани износ по испостављеном рачуну за тачно одређени период *збој засйарелосйи йоййраживања* и да нема право да тужиоцу као регистрованом потрошачу обустави испоруку електричне енергије⁶ Образлажући свој став суд наводи да се тужбом за утврђење не може захтевати утврђење постојања неких чињеница или чињеничног скупа. Не може се тражити ни утврђивање постојања правних чињеница, јер су те чињенице елемент неког правног односа или права. Постављеним захтевом се не тражи да се утврди да је исправа-рачун неистинита, већ да је неистинита садржина исправе. Садржина исправе пак, не би могла да буде предмет захтева за утврђење, већ предмет доказног поступка у спору поводом остваривања одређеног субјективног права које се заснива на исправи или се исправом доказује. Доктринарно гледано, аргументација суда је исправна, али је *contra legem*, бар према новим правилима нашег ЗПП-а.

Застарелост као институт који води престанку облигације заснива се на протеклу времена. Међутим, *йројек времена йредсйавља чињеницу*, а не правни однос, стога се тужбом за утврђење не може захтевати да се утврди

⁴ B.Rechberger-Simotta, Zivilprozessrecht, Erkenntnisverfahren, 6. Auflage, Manz, Wien, 2003. стр.234-236.

⁵ В. став 2 чл. 187. ZPP-а RH, став 2 чл.188 ZPP-а RCG, став.2. чл.54 ZPP-а RSrpske.

⁶ В. Правни став Грађанског одељења Врховног касационог суда Србије, утврђен на седници 21. 05 2012, верификован потписима судија 26. 06 2012. године.

да је наступила таква правна чињеница у правном односу између странака, јер су правне чињенице елемент правног односа или одређеног права⁷

Слични проблем, везан за застарелост потраживања испоручиоца електричне енергије, је у *Босни и Херцеговини* разрешио *Уставни суд*, заузимајући став да потрошач електричне енергије као тужитељ има правни интерес за подношење деклараторне тужбе. Тужени не може судским путем потраживати свој дуг, нити може обуставити испоруку електричне енергије.⁸

Суочавамо се са различитим ставовима судова поводом истих животних ситуација у двома земљама. Интересантна је чињеница да Врховни касациони суд Србије није узео у обзир одредбу ЗПП која предвиђа могућност утврђивања постојања или непостојања чињеница, када је то предвиђено законом или другим прописом. ЗПП Босне не садржи овакву одредбу, те се Уставни суд БиХ није ни могао позивати на њу. Неспорно је да судови познају право.

Анализа правила о застарелости нашег Закона о облигационим односима (ЗОО),⁹ доводи до закључка, да на *испек рока заситарелосџи суд не љази љо службеној дужносџи већ само љо љриљовору љуженољ*. У парници у којој се тражи осуда на чинидбу, тј. исплата облигационо правног потраживања у недостатку приговора застарелости, суд може донети осуђујућу пресуду. У супротном, ако тужени уложи приговор, суд, контатује чињеницу да је протеком рока наступила застарелост, те би он из тог разлога требало да одбије постављени тужбени захтев, чак и ако би он био основан. Иза застарних облигација остаје *nudum ius* тј. природна облигација. Правна последица тога је да се више такав захтев не може принудно остварити али исто тако добровољно, вансудско испуњење не рађа тужбу због неоснованог обогаћења.

Из наведених одлука могло би се закључити да у истом спору, став суда у многеме зависи од тога како је формулисан тужбени захтев. Ако би предмет деклараторног тужбеног захтева био утврђивање, на ауторитативни начин, да је потраживање тужиоца застарело, онда би се тај протек времена третирао као чињеница. Али, ако би предмет захтева био да суд утврди да тужени нема право на наплату потраживања у одређеном износу за испоручену електричну енергију, застарелост би се користила као чињеница којом се оправдава основаност тужбеног захтева.

---

⁷В. Наведени правни став Врховног касационог суда.

⁸ В. одлука Уставног суда БиХ бр. АП-219/03 од 23. 07 2004. Податак преузет са www.rs.cest.gov.ba/..iz.okrsuda/file.

⁹ В. чл. 360 и даље до чл.390 Закона о облигационим односима, Службени лист СФРЈ бр.28 из 1978године са изменама и допунама, те Уставни закон за спровођење Устава Србије, Службени гласник Републике Србије, бр.98 из 2006.године.

IV

Чињенице које не могу бити предмет деклараторног утврђења

Наведени правни ставови судова намећу питање које чињенице могу, а које не могу, бити предмет деклараторне тужбе? Сва законодавства су јединствена у ставу да се деклараторном тужбом може тражити да суд утврди истинитост или неистинитост неке исправе. Стога, овај изузетак од правила који одређују предмет деклараторне тужбе и не представља питање око кога би се водила расправа. Но, како наш ЗПП предвиђа да тужба за утврђење може да се поднесе ради утрђивања постојања или не постојања чињеница, ако је то предвиђено законом или другим прописом¹⁰ места за расправу има. У земљама где закони не предвиђају овакав предмет деклараторног утврђења, теоретичари процесног права су у својим радовима посвећеним овој теми наводили примере када се не би могло тражити чињенично утврђење. Неке од њих смо навели.

У нашој процесној литератури, у време када ЗПП није предвидео могућност чињеничног утврђења, осим утврђења истинитости или неистинитости исправе, наведени су неки примери чија је актуелност и дање присутна. И према важећем ЗПП-у не може се деклараторном тужбом тражити утврђивање да су средства за издржавање једног лица довољна, да се догодио саобраћајни удес, да тужени има пребивалиште у неком месту, да свар има квалитативних недостатака, да је тужени пао у доцњу, да је тужени пословно неспособан.¹¹

Тужбом за утврђење не може се тражити утврђење ни чињеничног скупа, па чак и када се ради о правним чињеницама, јер су оне елеменат неког правног односа. Стога, није допуштена тужба којом тужилац тражи да се утврди да не постоји потраживање туженог према тужиоцу, по основу плаћања накнаде за коришћење грађевинског земљишта, што је тужени дужан да трпи и у својим пословним књигама изврши измену брисањем предметног потраживања.¹²

Тужба којом се тражи од суда да утврди да тужени својим средствима није учествовао у изградњи спорне зграде, има за предмет чињенично утврђење, а оно не може бити предмет деклараторне тужбе. Захтев се мора одбацити јер нису испуњене процесне претпоставке на које суд пази по службеној дужности.¹³

¹⁰ В.став 3, чл 194. ЗПП-а Србије.

¹¹ В. В. Боривоје Познић, Коментар Закона о парничном поступку, Службени гласник, Београд 2009.год. стр.424-427.

¹² В.Решење Привредног апелационог суда,Пж.10020/2012 од 30.11 2012.год.

¹³ Okružni sud u Zagrebu, Gž-1147/93.

Спор о постојању уговора о арбитражи (процесно правни однос или правна чињеница)?

Када је пак реч о спору чији се тужбени захтев односи на утврђивање постојања споразума-уговора о арбитражи питање је да ли је допуштена тужба за утврђење? Закон о арбитражи Србије садржи одредбе о ништавости споразума. Странка може поднети тужбу за поништај арбитражне пресуде ако споразум о арбитражи није пуноважан по праву које су странке споразумно одредиле или по праву Републике ако се странке нису другачије споразумеле.¹⁴ Ако суд усвоји тужбени захтев пресуда је по својој природи конститутивна. У нашем примеру, када странка оспорава постојање уговора о арбитражи, наведене одредбе Закона о арбитражи, које се односе на ништавост, се не могу применити. Основно је питање да ли би постојање уговора о арбитражи требало посматрати као процесно правни однос, или би постојање уговора третирали као правну чињеницу? Обзиром да тужилац не би могао остварити заштиту у конкретном случају на други начин, њему би требало признати постојање правног интереса за постизање правне заштите подношењем деклараторне тужбе. Такође, ЗПП не ограничава деклараторни захтев само на материјалноправне односе, већ говори уопштено о утврђивању неког права или правног односа. Стога би тужба поводом захтева за утврђивање постојања или непостојања уговора о арбитражи била допуштена.

V

Чињенице које би могле бити предмет деклараторног утврђења

Пошто је утврђивање истинитости или неистинитости неке исправе, односно утврђивање аутентичности потписа подносиоца исправе опше прихваћен изузетак од правила која се односе на предмет деклараторне тужбе, више ће мо пажњу усмерити ка тражењу примера који би оправдали примену одредбе нашег ЗПП-а о могућности да чињенице буду предмет деклараторног тужбеног захтева. Тако на пример, према Закону о извршењу и обезбеђењу, извршење које зависи од претходног *испуњења неке обавезе* извршног повериоца или од наступања неког *услова*, доказује се правноснажном пресудом парничног суда, ако извршни поверилац то не може да докаже јавном или у скаду са законом овереном исправом.¹⁵ Закон упућује на то да тужилац-извршни поверилац може да поднесе деклараторну тужбу којом би тражио од суда да утврди да је наступио одређени *услов*,

---

¹⁴ В. чл. 10. и чл. 58 Закона о Арбитражи Србије, Сл гласник РС, бр. 46/2006

¹⁵ В. став 1-2., чл. 24. Закона о извршењу и обезбеђењу Србије, Службени гласник РС, бр. 31. од 9. маја 2011.

или пак да је он претходно испунио одређену обавезу. Слична ситуација је предвиђена и *код њреноса или њрелаза њоѡтраживања* на предлог или у корист лица које у извршној исправи није означено као извршни поверилац. Оно се може доказати и правноснажном пресудом парничног суда ако пре тога јавном или у складу са законом овереном исправом треће лице не докаже да је потраживање прешло на њега.¹⁶ Исти закон предвиђа да извршни поверилац или друго лице које се намирајује из продајне цене, може другом оспорити постојање потраживања, његову *висину* и *ред* по коме има право да се намири. У случају да извршитељ спроводи поступак извршења, извршни поверилац ће потраживање оспорити пред надлежним судом.¹⁷ Суд у поступку спровођења извршења на непокретности, поводом извршне радње намирања извршних поверилаца, упућује лице које је оспорило потраживање да у одређеном року покрене парницу, ако одлука зависи од *сѡорних чињеница*, осим ако своје оспоравање не доказује правноснажном пресудом, јавном или у складу са законом овереном исправом.¹⁸

Предмет деклараторне тужбе, коју би поднео учесник оставинског поступка, би могао бити утврђивање *величине наследној дела*, нарочито урачунавања у наследни део. Деклараторна тужба се подноси и када треба утврдити чињенице о томе да ли се неко лице одрекло од наслеђа.¹⁹ Суд упућује на парницу и наследнике који се споре о томе да ли нека имовина улази у заоставштину.²⁰

Деклараторна тужба се подноси и када су у питању спорови поводом пријављених потраживања стечајних поверилаца. Ако је потраживање стечајног поверилаца за које не постоји извршна исправа оспорено, он се упућује на парницу. Тужени је стечајни дужник или сам стечајни управник. Тужбени захтев је усмерен на утврђивање од стране суда да тужилац-стечајни поверилац има *ѡоѡтраживање у одређеном износу* према туженом-стечајном дужнику. Тужилац је дужан да наведе правни основ свог потраживања, а суд је тим означањем везан.

Тужба за утрђење потраживања се подноси и у случају када је оспорено потраживање за које постоји извршна исправа. Стечајни судија упућује на парницу стечајног дужника, ако је он оспорио потраживање. Ако пак потраживање оспори неки од стечајних поверилаца, он се појављује као тужилац а тужени је поверилац чије се потраживање оспорава. У новој

¹⁶ В. став 1. чл. 23. Закона о извршењу и обезбеђењу Србије.

¹⁷ В. чл. 140. Закона о извршењу и обезбеђењу Србије.

¹⁸ В. став 1. чл. 141. Закона о извршењу и обезбеђењу Србије.

¹⁹ В. чл. 119. Закона о ванпарничном поступку Србије(ЗВП), Службени гласник СРС бр. 25/82 . 48/88.

²⁰ В. чл. 121. ЗВП-а.

парници је не допуштено преиспитивати основаност потраживања за које постоји извршна исправа. Тужба је негативна и тражи се од суда да утврди да потраживање не постоји.²¹

VI

Проблеми који могу настати подношењем тужбе за утврђење чињеница

Ако погледамо садржину тужбе, посматрану по значају, а не хронолошки, на првом месту је тужбени захтев. Он је предмет спора. О њему суд расправља. Тужилац у њему одређује садржину правне заштите коју тражи да суд усвоји. Ако тужбени захтев није одређен, тужба је не допуштена. По класичној, опште усвојеној доктрини, тужбени захтев се подноси поводом угрожавања или повреде субјективног права. То је директно или индиректно тако код свих врста тужби, тужбе за осуду на чинидбу, тужбе за утврђење, као и код преображајне тужбе. Тужба не може бити тужба ако тражи голо утврђивање чињенице. Мора наине, да је по среди заштита права. Када би предмет тужбеног захтева могло бити утврђивање голе чињенице, без тврдње о повреди права или позивања на правни интерес, то би заиста био куриозитет који није у складу са традицијом у досадашњој домаћој и упоредној процесној регулативи из ове области. Заштити права служе чињенице, тако да чињенице чине *основ*, а не петит, тужбеног захтева. Оне представљају животни догађај на коме тужилац заснива свој захтев. На пример, тужилац може навести чињеницу да је испунио своју обавезу, исплатио одређени новчани износ. Тужилац је дужан да изнесе и доказе који потврђују његову тврдњу.

Предмет доказивања су чињеничне тврдње, што се своди на доказивање постојања самих чињеница. Наравно, не доказују се све чињенице. Правила о потреби доказивања одређују које чињенице суд доказује, а које узима у подлогу одлуке без доказивања. У неким случајевима суд не изводи доказивање о спорним чињеницама. Доказивање се завршава оценом доказа.

Не доказују се оишије ѡзнаије (ноторне) чињенице, чињенице које су резултат *ѡризнања* пред судом, не доказују се *небишије* (правно ирелевантне) чињенице, чињенице чије постојање *закон ѡрешѡстѡвља*. Пошто у парници не могу бити оспорене *чињенице уѡврђене ѡравноснажном осуђујућом ѡресудом кривичној* суда оне се и не доказују. Не доказују се *сиорне* чињенице за које *нису ѡложени ѡрошкови* за извођење

---

²¹ В. чл.117 Закона о стечају, Службени гласник РС, бр.104/2009 од 16. 12 2009. године.

доказа. Износ штете се може одмерити по *слободној оцени*, без доказивања. Не доказују се ни спорне чињенице ако је суд на основу *већ изведених* доказа стекао уверење о постојању спорних. Наведено је већ, да се не доказују ни законом *презумиране* (претпостављене) чињенице. Тако код уговорне одговорности, презумира се кривица несавесног уговорника, тако да он одговара за сву штету неизвршења. Терет доказивања о супротном, код релативних презумпција пада на туженог. У случају уговорне одговорности може се доказати од стране туженог да сва штета не проистиче из његовог неизвршења, тј. да ја део штете резултат другог узрока, нпр. радње или пропуштања трећег лица. *Бићине* су оне чињенице које је диспозиција материјалног закона као такве одредила. Нпр. код проузроковања штете, у материји субјективне одговорности– штета, противправност, узрочност, кривица.

У класичној процесној литератури с правом се разликује *иџерей доказивања* и *иџерей иџврдње*, што се односи на све врсте тужби, па и на деклараторну. Терет доказивања је дужност странке да увери суд у истинитост чињенице која се доказује. Тужилац је дужан да докаже да му је повређено или угрожено неко субјективно право или правом заштићени интерес. Терет тврдње значи подношење оних чињеница које иду у прилог захтеву или којима се побијају наводи противника. То значи да терет тврдње у контрадикторном поступку припада обема странама. Терет тврдње претходи доказивању, којим се потврђују или негирају чињеничне тврдње.

Законско решење везано за предмет деклараторне тужбе, показује да се чињенице могу појавити као *иџеиџиџиџи* тужбеног захтева, даље, као *основ* тужбеног захтева и на крају као *иџредметџ доказивања*. Обично петит тужбеног захтева деклараторне тужбе не садржи директно чињенице, пошто је он тврдња о постојању или непостојању неког права или правног односа. Али, тужилац свој деклараторни тужбени захтев поткрепљује чињеницама за које сматра да иду у прилог захтеву. Основ тужбеног захтева је индивидуални правни акт (уговор, административна или судска одлука) односно друге чињенице(на пр. деликт) на којима тужилац заснива своју тврдњу о постојању свог права. Чињенице су околности, животни догађаји, које утичу на основаност деклараторног захтева.

На основу изнетих чињеничних навода у тужби као и у одговору на тужбу и изведених доказа суд доноси одлуку о основаности тужбеног захтева, тј. да ли спорно право или правни однос постоји или не постоји. Ако суд оценом доказа дође до закључка, да спорни правни однос или право не постоји, он ће својом пресудом одбити ззахтев. У случају да суд оцени да правни однос или право постоји, усвојиће деклараторан захтев.

VII

Закључне напомене

Решење нашег Закона о парничном поступку (ЗПП-а) везано за чињенице као предмет деклараторног захтева одудара од упоредноправних решења. Решење је остало усамљено. Одступа не само од упоредноправних решења већ и од традиционалних решења наших ранијих Закона о парничном поступку. Истина, нови ЗПП говори о могућности утрђивања чињеница деклараторном тужбом када је то ЗПП-ом или други прописима предвиђено. Овлашћење на тражење да суд утврди истинитост или неистинитост неке исправе, провлачи се у свим анализираним законским решењима. Подношењем тужбе са оваквим предметом тужилац практично тражи правноснажно осигурање доказне вредности исправе. Практични значај овог изузетка је мали, јер суд иначе мора да заузме став у вези аутентичности исправе ако друга странка ту истинитост оспорава.

У раду је покушано да се наведу процесно правни и материјано правни закони који омогућавају да чињенице буду предмет деклараторне тужбе.

Анализирана судска пракса не показује наклоност према утрђивању чињеница деклараторном тужбом, те је било случајева да је већ у време важења новог ЗПП-а, Врховни касациони суд одбио захтев за утврђење чињеница, сматрајући да у конкретном случају захтев за утврђење чињеница прелази оквире законом допуштених случајева утрђивања чињеница деклараторном тужбом.

Бавили смо се и питањем доказивања чињеница постављених деклараторном тужбом. Чињенице представљају подлогу деклараторне тужбе. Само утврђивање чињеница без позивања на правни однос поводом кога се тражи њихово утврђење не чини се прихватљивим решењем.

*Marija Salma, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad*

Facts as Subject Matter of Declaratory Action

Abstract: *Provisions of our Civil Procedure Code (CPC) relating to facts being subject matter of declaratory action deviate from comparative law. The model is unique. It deviates not only from solutions adopted in comparative law but also from traditional provisions of our previous civil procedure codes. Truth be told, the new CPC speaks of a possibility to determine facts by declaratory action when it is so provided for by the CPC itself of other regulations. The possibility to request the court to determine the authenticity of a certain document is present in all the legislation analyzed in this paper. By filing an action with such subject matter, the plaintiff, in essence, seeks final and binding assurance of the probative power of documentary evidence. A real life significance of this exception is minimal, since the court must take a position regarding the authenticity of the document if the opposing party questions it.*

The paper tries to identify substantive and procedural rules of law that provide for facts to be subject matter of declaratory actions.

Case law analyzed in this paper does not indicate the courts being to favorable in determining facts based on a declaratory action. In fact, there have been cases, after the new CPC came into force, where the Supreme Court of Cassation dismissed a claim to determine the existence of certain facts by stating that in the case at hand the claim to determine the facts goes beyond legally permissible instances when facts may be determined by a declaratory action.

We also dealt with an issue of determining the facts presented in the declaratory action. The facts are the basis for the declaratory action. Determining the facts without relying on any legal issue based on which the determination of facts is sought does not seem to be an acceptable solution.

Key words: *law and legal relations, infringement of individual rights, authenticity of a document, determination of facts*